

Дело C-677/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

14 ноември 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Krajský súd v Prešove (Словакия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 октомври 2023 г.

Ищци:

A.B.

F.B.

Ответник:

Slovenská sporiteľňa, a.s.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

Предмет на главното производство

Въззивна жалба срещу съдебно решение, постановено по иск за установяване на недължимостта на лихви и разходи по кредит, за връщане на неоснователно обогатяване и за установяване на недопустимостта на договорни клаузи.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Запитващата юрисдикция иска тълкуване на член 10, параграф 2, буква в) от Директива 2008/48 във връзка с изискването за посочване по ясен и кратък начин на срока на договора за кредит и иска да се установи дали посоченият в договор за кредит негов срок съответства на периода, дефиниран като „по време на [търговска сделка]“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29. Запитващата юрисдикция иска и тълкуване на член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 във връзка с изискването за посочване по ясен и кратък начин в договора за кредит на всички допускания, използвани за изчисляването на годишния процент на разходите.

Преюдициални въпроси

А.1 Трябва ли член 10, параграф 2, буква в) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66) (наричана по-нататък „Директива 2008/48“) да се тълкува в смисъл, че посочването в договорна клауза по ясен и кратък начин на срока на договора за кредит:

- изисква изрично да се посочи продължителността на договора за кредит, например чрез посочване на датите на сключване и изтичане на договора (от ... до ...), евентуално с използване на календарни единици за време като месеци или години (например за срок от една година), или
- е достатъчно да се предвиди, че потребителят трябва да изчисли срока на договора или да го определи по друг начин въз основа на договорните клаузи, например според броя на месечните вноски или момента на пълното погасяване на кредита?

А.2 Трябва ли член 10, параграф 2, буква в) от Директива 2008/48 да се тълкува в смисъл, че посоченият в договор за кредит негов срок съответства на периода, дефиниран като „по време на [търговска сделка]“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на

Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета (наричана по-нататък „Директива 2005/29“)?

Б. Трябва ли, що се отнася до изразите „по ясен и кратък начин“ и „всички допускания, използвани за изчисляването на този процент“, член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 да се тълкува в смисъл, че:

- допусканията, използвани за изчисляването на годишния процент на разходите (ГПР), трябва да бъдат изрично посочени в договора като допускания, използвани за изчисляването на ГПР, или
- потребителят трябва сам да определи релевантните допускания, използвани за изчисляването на ГПР, въз основа на договорните клаузи?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66) (наричана по-нататък „Директива 2008/48“) — член 5, параграф 1, буква ж), член 6, параграф 1, буква е), член 10, параграф 2, букви в), г), е), ж) и з), член 10, параграф 5, буква е), член 19, параграф 5, точка 3 от приложение III.

Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета (Директива за нелоялни търговски практики) (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260) (наричана по-нататък „Директива 2005/29“) — член 3, параграф 1, член 7, параграф 1.

Посочени разпоредби от националното право

Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Закон № 129/2010 за потребителските кредити и за другите кредити и заеми, отпускани на потребителите, и за изменение и допълнение на някои закони), наричан по-нататък „Закон № 129/2010“ — член 9, параграф 2, член 11, параграф 1.

Съгласно член 9, параграф 2 от Закон № 129/2010 „Наред с общите реквизити по Občiansky zákonník [Граждански кодекс] договорът за потребителски кредит съдържа и следните данни:

[...]

f) срока на договора за потребителски кредит и крайната дата за погасяване на потребителския кредит,

g) общия размер и конкретната валута на потребителския кредит, както и условията за усвояване на кредита,

[...]

i) лихвения процент по потребителския кредит, условията за неговото прилагане, индекса или референтния лихвен процент, с които е обвързан лихвеният процент по потребителския кредит, както и периодите, в които лихвеният процент по потребителския кредит подлежи на промяна, условията и начина за извършване на такива промени; ако при изпълнение на определени предпоставки по потребителския кредит се прилагат различни лихвени проценти, горепосочената информация се предоставя за всички прилагани лихвени проценти по потребителския кредит,

j) годишния процент на разходите и дължимата от потребителя обща сума, изчислени въз основа на релевантните данни към момента на сключване на договора за потребителски кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на годишния процент на разходите,

k) размера, броя и падежите на вноските за погасяване на главница, лихви и други разходи, а евентуално и реда, по който се разпределят вноските между различни неизплатени суми, дължими при различни лихвени проценти по потребителския кредит, за целите на погасяването му,

l) [...],

m) обобщено извлечение, съдържащо падежите и условията за плащане на лихвите и свързаните повтарящи се или еднократни разходи, ако разходи и лихви трябва да се заплащат без погасяване на главницата,

n) когато е приложимо, разходите за поддържане на една или няколко сметки, по които се регистрират операциите по погасяване и усвояване, а ако откриването на сметка е задължително, също разходите за използване на разплащателни средства за операциите по погасяване и усвояване, както и другите разходи, които произтичат от договора за потребителски кредит, и условията, при които тези разходи могат да се променят,

[...]

г) размера на поеманите от потребителя разходи за нотариални действия, ако са известни на кредитора.

[...]“.

Съгласно член 11, параграф 1 от този закон „За отпуснатия потребителски кредит не се дължат лихви и разноси, ако:

[...]

б) договорът за потребителски кредит не съдържа данните, които се изискват в член 9, параграф 2, букви а)–к), г) и у),

[...]“.

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (Закон № 40/1964 — Граждански кодекс), наричан по-нататък „Гражданският кодекс“ — член 122, параграфи 1 и 2.

Съгласно член 122, параграф 1 от Гражданския кодекс „срокът, определен в дни, започва да тече от деня, следващ събитието, от което зависи неговото започване. Половин месец означава петнадесет дни“.

Съгласно 122, параграф 2 от Гражданския кодекс „срокът, определен в седмици, месеци или години, изтича в деня, чието наименование или номер съответства на деня, в който е настъпило събитието, от което започва да тече срокът. Ако в последния месец няма такъв ден, срокът изтича в последния ден от този месец“.

Кратко представяне на фактите и главното производство

- 1 На 29 октомври 2014 г. ищците по разглежданото дело сключват с банката ответник договор за потребителски кредит и в същия ден сумата по кредита е преведена по банковата им сметка. Договорът за кредит е сключен за определено време и ищците се задължават да погасят кредита на 108 месечни вноски по 54,20 EUR. Месечните вноски са се дължали до 20-то число на всеки месец. Падежът на първата вноска е 20 декември 2014 г., а последният падеж за погасяване на кредита е определен за 20 ноември 2023 г. Годишният процент на разходите (ГПР) е определен на 17,93 %, а общата дължима сума възлиза на 5 858,98 EUR.
- 2 Точката от договора за потребителски кредит, озаглавена „Допускания използвани за изчисляването на ГПР“, гласи следното: „Кредитът се отпуска веднага в пълен размер; кредитополучателят ще изпълнява своите задължения при условията и сроковете, определени в договора за кредит; лихвеният процент се прилага до края на кредитното правоотношение“. Съгласно точка 12 от част III от договора „Договорът се сключва за [...]

определено време до момента на пълното уреждане на всички отношения, възникнали във връзка с отпуснатия кредит“.

- 3 Ищците оспорват договора за кредит с иск, предявен пред Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, Словакия), твърдейки че с договора се нарушават правата им като потребители, тъй като в него не е определен срокът му, нито пък се посочват допусканията, използвани за изчисляването на ГПР.
- 4 Първоинстанционният съд отхвърля иска, тъй като според него срокът на договора за кредит може да се изведе от клаузите му, а именно от броя на месечните вноски и датите на първия и последния падеж.
- 5 Ищците подават въззивна жалба срещу решението на първоинстанционния съд до Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, Словакия), който е националната юрисдикция, отправяща настоящото запитване (наричана по-нататък „запитващата юрисдикция“).

Основни доводи на страните в главното производство

- 6 Ищците твърдят, че с договора за потребителски кредит правата им като потребители се нарушават неколккратно и че в него не е определен срокът му и не са посочени допусканията, използвани за изчисляването на ГПР. Ако твърденията на ищците се сметат за основателни, те биха могли да искат налагане на санкции за нарушаването на правата им като потребители, включително под формата на лишаване на банката от право на лихви.
- 7 Според ищците частта от договора, където се посочва, че „договорът се сключва за определено време до момента на пълното уреждане на всички отношения, възникнали във връзка с отпуснатия кредит“, е неясна и заменя задължителното посочване на срока на договор за кредит. Ищците считат, че в договора за кредит срокът му трябва да се определи ясно, така че потребителят да не трябва да изяснява този аспект чрез умозаключения въз основа на други съдържащи се в него клаузи.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

Първият въпрос

- 8 Запитващата юрисдикция отбелязва преди всичко, че по дело С-42/15 Съдът на ЕС вече е тълкувал изискването за яснота и прецизност на задължителните елементи от договор за потребителски кредит, по-конкретно що се отнася до информацията за размера, броя и периодичността на кредитните вноски. В решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia, С-42/15, EU:C:2016:842, точка 50, Съдът на ЕС посочва, че в договора за кредит не е необходимо да се посочват точните дати на падежа на отделните

вноски, „стига условията по този договор да позволяват на потребителя да установи лесно и със сигурност падежите на тези вноски“.

- 9 Запитващата юрисдикция обаче счита, че информацията за срока на договора не може да бъде определена лесно въз основа на другите договорни клаузи, като например посветените на вноските, или чрез съобразяване на [крайната дата] за цялостното погасяване на всички задължения.
- 10 Според запитващата юрисдикция падежът на първата и последната вноски може да не съответства на действителния срок на договора. Това е така особено когато предметът на договора за кредит е услуга, която за разлика от покупката на стоки се предоставя през определен период, а потребителят има право да се ползва от нея през целия период на предоставянето ѝ.
- 11 Първоинстанционният съд действително счита, че срокът на договора може да се определи и въз основа на самия договор, съгласно който договорното правоотношение се сключва за определено време до момента на пълното уреждане на всички отношения, възникнали въз основа или във връзка с кредита, но според запитващата юрисдикция, тъй като Директива [2008/48] изисква срокът на договора да се посочва по ясен и кратък начин, много проблематично става да се определи точната времева рамка на предоставяне на кредитната услуга, а съответно и нейната продължителност и конкретния момент на пълното действително уреждане на всички задължения. Макар договорът за кредит да е сключен за определено време, действието на договора до момента на пълното уреждане на всички задължения е неопределено.
- 12 В този контекст запитващата юрисдикция се позовава на правната уредба на Съюза относно понятието „срок на договор за кредит“. Според нея е очевидно, че Директива 2008/48 придава системно значение на срока на договора, а това подкрепя извода, че не е достатъчно потребителят да може да изчисли или презумира какъв е срокът на договора. Може да се счита, че ако потребителят трябва да изчисли (въз основа на вноските) или презумира (въз основа на последния падеж по кредита) срока на договор за кредит, такива изчисления или презумпции за срока на договора не изглеждат да отговарят на изискването за яснота и краткост по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48.
- 13 В словашкото право в член 122 от Гражданския кодекс се предвижда изчисляване на времето, включително в месеци и години, поради което според запитващата юрисдикция с посочването на срока на договора в месеци или години би могло да се отговори на изискването за изрично посочване на срока на договора за кредит и по този начин да спазва изискването за яснота и краткост, предвидено в Директива 2008/48.
- 14 Запитващата юрисдикция счита също, че точните граници на срока на договор за кредит са важни за потребителите не само от гледна точка на

упражняването на права в този срок, но и от гледна точка на ситуирането във времето „преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29.

- 15 Запитващата юрисдикция прави връзка между Директива 2005/29, Директива 2008/48 и Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (вж. решение на Съда на ЕС от 15 март 2012 г., *Pereničová и Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144). Запитващата юрисдикция действително не иска тълкуване на Директива 93/13, но не може да се изключи възможността, по-специално по отношение на изискването за определеност на договорните клаузи, от съществено значение да се окаже постигането на целите на Директива 93/13 (вж. решение на Съда на ЕС от 20 септември 2017 г., *Andrićius и др.*, C-186/16, EU:C:2017:703). Предмет на производството е и преценката дали допусканията, използвани за изчисляването на ГПР, са подходящи, като запитващата юрисдикция съответно възнамерява да разгледа института на нелоялните и заблуждаващи търговски практики, поради което се повдига въпросът дали периодът „след търговска сделка“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 съответства на периода след края на предоставянето на услуги, който би могъл да съвпада с периода след края на срока на договора.

Вторият въпрос

- 16 От формулировката на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 ясно следва, че Директивата изисква договорът за кредит да съдържа допусканията, използвани за изчисляването на ГПР [буква ж)], въпреки че в същия член 10, параграф 2 се изисква и отделно посочване на отделни допускания, като например общия размер на кредита [буква г)], размера, броя и периодичността на дължимите погасителни вноски [буква з)], разходите [буква к)]. В този контекст възниква въпросът защо Директива 2008/48 изисква отделно от самия ГПР да се посочват и всички допускания, използвани за изчисляването на ГПР, след като всички допускания, необходими за изчисляване на ГПР, се изискват отделно като задължителни елементи от договора за кредит.
- 17 Запитващата юрисдикция счита, че посочването на допусканията, използвани за изчисляването на ГПР, се налага поради изискването за прозрачност на информацията за ГПР и евентуално възможността за проверка на нейната вярност. Това виждане се подкрепя от изискването във встъпителната част на член 10, параграф 2 допусканията да бъдат посочени „по ясен и кратък начин“. Според запитващата юрисдикция средният потребител не може да идентифицира всички допускания, използвани за изчисляването на ГПР, въз основа на договор, съдържащ голям брой страници. В разглеждания случай договорът и стандартната европейска информация относно потребителски кредит съдържат 10 страници.

- 18 Ако отделните елементи, формиращи ГПР, са посочени в договора за кредит като допускания, използвани за изчисляването на ГПР, потребителят би имал значително по-голяма възможност да се ориентира в тази проблематика. Това най-ясно се вижда при разходите за водене на кредитна сметка [член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48], ако кредиторът не отчете такива разходи при изчисляването на ГПР, като се приема, че такива разходи са били доброволно договорени, макар в действителност потребителят да не се е съгласил с тях доброволно, без при това от текста на договора да следва ясно дали такива разходи са били отчетени при изчисляването на ГПР. Изискването за посочване на такива разходи като „допускания, използвани за изчисляването на ГПР“ би позволило да се определи дали кредиторът е отчетел такива разходи в изчисленията.
- 19 Запитващата юрисдикция счита, че Директива [2008/48] изисква не само да се посочат допусканията, използвани за изчисляването на ГПР, но и това да стане по ясен и кратък начин. Това изискване е изпълнено, ако допусканията са представени под формата на резюме, като в противен случай изискването за яснота и краткост може да се окаже неизпълнено, тъй като и формулата, съдържаща се в точка 1 от приложение I към Директива 2008/48, сама по себе си не е проста, а ако потребителят трябва сам да идентифицира в договора отделните допускания, използвани за изчисляването на ГПР, такава конструкция (формула и необходимост от идентифициране в целия договор) не изглежда ясна и кратка.
- 20 Запитващата юрисдикция счита, че в Директива 2008/48 [член 5, параграф 1, буква ж), член 6, параграф 1, буква е), член 10, параграф 5, буква е), член 19, параграф 5, точка 3 от приложение III] допусканията, използвани за изчисляването на ГПР, многократно се посочват като правен инструмент, което разкрива важноста на допусканията, използвани за изчисляването на ГПР, и имплицитно се въвежда също изискването всички допускания, използвани за изчисляването на ГПР, да бъдат представени във вид на резюме.